

tracta d'amarrar un home a un arbre o a una columna: «un cura --- al qual tomaren los moros y lo amarraron a un naranjo», Pz. de Hita, *Guerras C. de Granada* (1604, ed. Blanchard), II, 17; «algún preso amarrado a la cadena», Tirso de Molina, *Condado*, ed. Losada III, vi, p. 160.

Amarrir, V. *marrà* *Amarrotar*, V. *amarrar* *Amar-tellar*, V. *martell* *Amarulent*, V. *amarg* *Amarx*, *amarxar*, V. *marxar* *Amàs*, V. *massa* *Amasat*, *amasegar*, V. *mas* *Amassar*, V. *massa* *Amat*, V. *amar*

AMATAR, mot que figura en dos textos del S. XIV parlant de naus (*Filla de Contastí*, *Cròn.* del Cerimoniós),¹ no sembla correcte que signifiqui 'cuitar' (*AlcM*) ni 'perseguir' o 'fer atenció a' (Schädel, *KJRPh.* VII, i, 209) ni 'fer senyals a' (com es podria creure, i jo mateix ho havia pensat) sinó 'ajuntar-se naus que formen un estol, o van de conserva', i per tant es tracta del mot conegut que significa 'ajuntar-se, fer pinya', derivat de *mata*.

¹ (L'almirall) «nos dix que a Sta. Ponça no havia molta gent e que y poríem be pendre terra; e encontinent, nòs, oït açò, faem *amatar* e fer senyals a totes les galeres», *Cròn.*, 135; «crídem aquells d'a-quella nau e, si la se'n volen menar, no la auçiam --- Per què encontinent *amataren* e cridaren a aquells de la nau», *Filla de Contastí*, *NCL.* n.º 48, 71.

AMATENT, 'diligent, atent, afable', alteració de les formes més antigues *admetent* i *metent* que havien significat el mateix (derivades del verb *metre* i el seu derivat *admetre*), amb influència de l'adjectiu *atent*. □ 1.ª doc.: 1803, Belvitges.

Que dóna *amatent*, -ta, com a equivalent del cast. *pronto* i dels ll. *promptus* i *celer*; Lab. 1839, -ent, -a «velòs, lleuger, apressurat; *pronto*; citatus, festinus, incitus»; i la loc. adverbial de *amatent* «apressuradament, citatim». Ja va usar-lo Milà i Fontanals en la *Cançó del Pros Bernat*: «mireu, mireu, ja arriba lo missatger: / nuu de tot drap venia, vestit de pell; / lo bon Ricolf al porxe corr' *amatent*» (v. 328); «expira! de ses viles y sos ramats só hereva, / si 'ls vols jo te'n faig gràcia; suplanta'l *amatent*», Verdager, *Atl.* I (p. 64), «quan gemega lo violò, para l'orella *amatent*», id. pròleg de *Nerto* (p. 8); «no bastava l'*amatent* sollicitut de la mare y la cambra: cada segon era, per a aquells argent-vius, una hora», Narcís Oller, *Vilaniu*, 114 (per on es veu que en la llengua normal s'usa tant com a adj. de term. igual per al femení i masculí, com de dues terminacions, com ho registraren Belv. i Lab. i ho usà Verdager en *Canigó* VII); «jo no vegí més que un tascó de pa d'unes tres lliures --- agafar-lo i rebotre-l'hi per la cara va ser tot u; sort per ell que fou *amatent* a regirar-se i no li arribà sinó d'escallimpantes», MVayreda, *La Punyalada* VI (4.ª ed., p. 97); «una colla de dones, solteres i casades, verges acabades d'aponcellar --- anaven sempre allí on ell havia de parlar --- i eren *amatents* a donar-li aigua quan tenia set, i a ventar-lo i a espitre-

gar-lo en venir-li una mena de desmai ---», PCoromines, *Joan Apòstol* I, p. 44; «*amatent* a complir les ordres que li donaven, la voluntat de creure li llevava la por», id. *Silèn*, xvii, p. 217; «visqueu *amatent*, en el graciós bornar de les nostres festes, que un dia com aquell qui juga, i un altre, com qui rellisca, fareu més camí en el cor de les dames que ---», id., *L'Amor Traïdor*, iv, p. 76.

Vet aquí, doncs, desplegats en repertori els usos del mot en el català central. A Mallorca el sentit és un poc diferent; el *DAG.* el defineix com a «amable, accessible» i ho posa amb la grafia *admetent* (que podria expressar una pronúncia geminada *æmmatént*, mai *adm-*, segons les normes fòniques de l'illa), i de fet amb aquest valor ho veiem en gloses i cançons d'allà: «tu ets blanca com la pega / i vermeia com un corb, / *admetent* com l'argelaga / i alegre tant com un mort» (recollida per Moll, *Amoroses*, 105), i en frase semblant el veiem (aproximadament 'agradable') en la ploma d'AMAlcover (*BDLC* IX, 1917, 318). Suposant que aquest sigui el sentit primitiu i que des de 'amable, afable, accessible' es vagi passar a la idea de 'servicial, aparellat a prestar un servei', l'acc. del Princ., tindrà raó En Moll en el que digué en *AORBB* I, 1928, 189, inspirant-se en una nota de Tallgren (*NphMgn.* xx, 44), cf. també Spitzer, *Kat. Etym.*, s. v. De tota manera convindria suposar que a l'acc. més coneguda hi ajudà la influència d'*atent*, *atenta* (cf. la frase tan corrent *contestar amatent*), cosa ben natural. D'altra banda l'evolució sembla haver-se produït també en altres parlars romànics, car en el patuès francoprovençal del Val d'Illeuz (Valais, Suiïssa) veiem *ametē*, -ēta, amb el valor de «laborieux» (*RDR* III, 44), que fàcilment es pot haver desenrotllat des del que ha prevalgut en el nostre català (passant un poc més enllà, des de la idea de 'diligent').

Tanmateix crec que no hem de desatendre la possibilitat d'una convergència amb altres canals — al capdavant no sense afinitat amb aquest, almenys en l'arrel. Car en escriptors molt més antics trobem *metent* amb un sentit molt semblant al prevalent en la llengua moderna. En el *Libre de les Dones* d'Eixime-nis: «jatsia que persona religiosa dega ésser sobre tota altra humil e reverent e caritativa --- emperò no deu ésser ariant ne molt vanament cortesa ne molt *metent* ne faleguera a persona del món» (cap. 126, f. 89r1, en l'incunable 88v1). També aci tenim, doncs, un sentit si fa no fa com el d'*amable*. I el cas és que això ja ho trobem més de cent anys abans, en Cerverí de Girona, en el *Plant d'En Ramon de Cardona* (a. 1276): «él fazia gen honrar e servir / totz sos amics, e fo fortz defendens / dels enemics, larcs e pros e *metens*», ed. Ri., 39.15.¹

En conclusió em sembla que no hem de posar un dilema, per més que en frases com *dona metent*, *persona metent*, *home metent*, es podia passar també a un fals anàlisi *don' amatent*, etc. La cosa més probable és que l'antic *metent* i el cultisme més recent *admetre* vagin confluir i col·laborar en la creació de l'adjectiu modern.